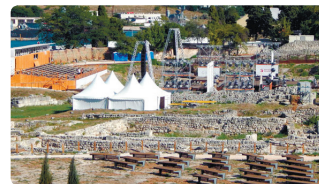

«НЕПОТОПЛЮВАНИЙ»
СЕВАСТОПОЛЬ

→ 3

ЗАГРОЗИ ВТРАТИ ОБ'ЄКТА СВІТОВОЇ ТА
УКРАЇНСЬКОЇ СПАДЩИНИ «ХЕРСОНЕСУ
ТАВРІЙСЬКОГО» ЯК НАСЛІДОК РОСІЙ-
СЬКОЇ ОКУПАЦІЇ

→ 4

КРИМСЬКА
СВІТЛИЦЯ

ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНА
УКРАЇНСЬКА
ГАЗЕТА

№ 37-38
вересень 2019

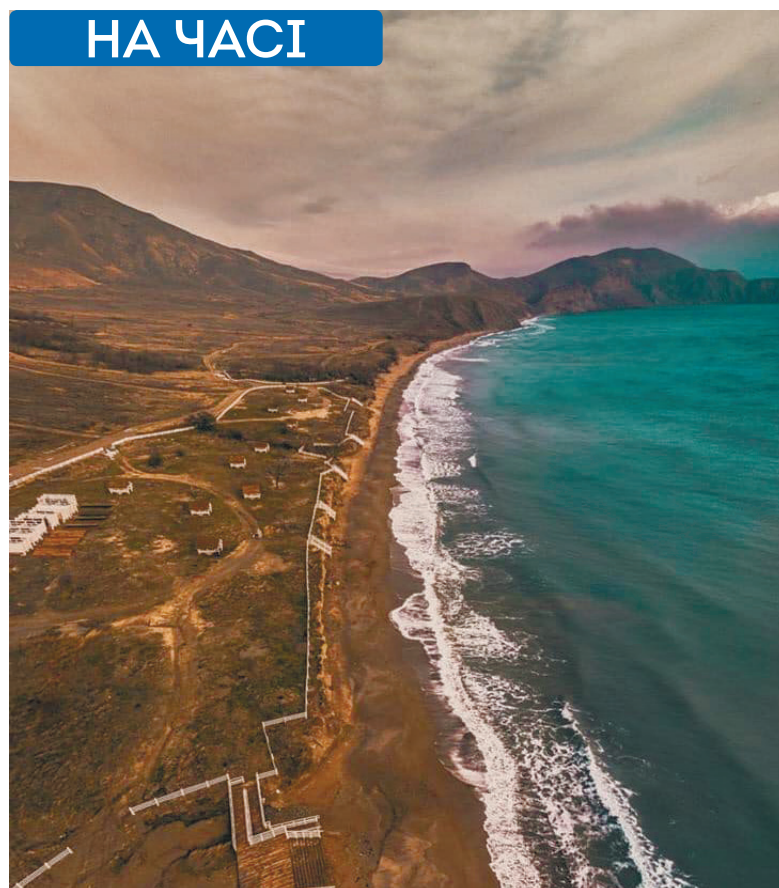
літературно-художня, публіцистична

ПРИБОРКАННЯ «ДИКОЇ» ТЕРИТОРІЇ: ТИХА БУХТА ПІД ЧОБОТОМ ОКУПАНТА

Наприкінці листопада 2018 р. уряд РФ передав у користування на 20 років «прикордонному управлінню ФСБ РФ по республіці Крим і Севастополю» ділянки Тихої бухти поблизу Коктебеля, що має статус ландшафтно-рекреаційного парку (хоча в законодавстві держави-окупанта такого поняття нема), та Інкерманської бухти поруч із Севастополем 0,84 і 2,79 га відповідно. При цьому, якщо на російському офіційному порталі правової інформації можна знайти відповідне розпорядження стосовно Інкерманської бухти, то щодо Тихої – тиша. Як було зазначено, акваторії надаються окупаційним «прикордонникам» частково у відокремлене водокористування «для забезпечення оборони країни та безпеки держави».

ВІТАЛІЙ СОЛОНЧАК

У середині січня 2019 р. керівник зазначеного «прикордонного управління» Сергій Станкевич запевнив, що цей крок не перед-

НА ЧАСІ

бачає закриття відповідних морських ділянок для мешканців і гостей півострова; також не планується впровадження будь-яких обмежень на пересування прилеглими територіями. Таким чином, виник квадрат сил, котрі змагаються за право наводити свій лад в одній з перлин Криму на південно-східному узбережжі: маріонеткова «влада» Криму,

мешканці місцевості, головний пропагандист Кремля Дмитро Кисельов, який давно сприймає Коктебель як свою «вотчину», та силовики держави-окупанта.

У травні 2016 р. «управління особливо охоронюваними природними територіями (ООПТ) республіки Крим», підпорядковане місцевому «міністерству екології та природних ресурсів»,

провело запит цінних котувань від управляючих компаній на надання рекреаційних послуг на території Тихої бухти, встановивши початкову максимальну ціну угоди на 3 роки у 28,485 млн рублів: згідно з проектною документацією, ця сума становила 90% виторгу, який мав би бути отриманий від надання послуг. Зонування території передбачало організацію 16 наметових кемпінгів на трьох ділянках загальною площею у 1,5 га, де мали б розміститися близько 580 стандартних тримісних наметів. У проекті зазначалося комплектування рятувальних постів і медичних пунктів на пляжі та прибирання території мінімум двічі на день у сезон відпочинку. При цьому зведення капітальних споруд не передбачалося.

У «мінекології» запевнили, що прагнуть передусім зберегти територію Тихої бухти та забезпечити мінімальний антропогенний вплив на неї, не переслідуючи при цьому жодних комерційних цілей. Також на території передбачалося облаштування двох пляжів без стоянки автотранспорту: проїзд автомобілів мав бути заборонений – як і тури на мото- і квадроциклах та позашляховиках. Утім, вже у червні кримський «міністр екології» Геннадій Нараєв під час наради з питання функціонування ООПТ заявив про спільне з «головами адміні-

страцій» рішення про стягнення платні не лише за встановлення наметів, а й... за місця на автомобільній стоянці: мовляв, дуже потрібні гроші на прибирання та охорону величезної території рекреаційної зони.

Раніше, на початку місяця, «мінекології» за рішенням «глави Криму» Сергія Аксьонова скасувало тендер на вибір управляючої компанії для Тихої бухти, Лисячої бухти й Атлешу, після чого досягнуто угоди про прибирання їхніх територій з місцевими «муниципальними унітарними підприємствами» (МУП). У липні Нараєв зазначив, що вхід і відвідання заповідників залишаються безкоштовними, але є потреба «зменшувати навантаження на бюджет республіки і впроваджувати платні послуги» на їхній території. Вже наприкінці місяця місцеві громадські активісти повідомили, що на вході до Тихої бухти невідомі особи встановили КПП і беруть з туристів по 70 рублів (трохи більше 1 євро), посилаючись на «наказ управління ООПТ». У відповідь Нараєв пообіцяв розібратися, нагадавши про угоду зазначеної структури з МУП на вивезення сміття на 1 мільйон рублів, який «доведеться вилучити з коштів, запланованих на встановлення меж ландшафтно-рекреаційного парку».

→ 2

НАШ АРХІВ

ПРОКІП САПСАЙ ТА ЙОГО ХОР У ЯЛТІ

→ 7

ПРИБОРКАННЯ «ДИКОЇ» ТЕРИТОРІЇ: ТИХА БУХТА ПІД ЧОБОТОМ ОКУПАНТА

→ 1

У 2017 році Тиху бухту було підпорядковано «управлінню ООПТ» після низки скандалів, пов'язаних зі спробами забудови прилеглих територій та обмеженнями на прохід до ландшафтного парку. В червні заступниця Нараєва Алла Архангельська повідомила про початок облаштування рекреаційної зони у Тихій бухті під наметовий табір на півтисячі осіб, який матиме цілодобову охорону. У серпні під час прес-конференції у Коктебелі «голова громадської палати республіки Крим» Григорій Іоффе прокоментував пропозицію Дмитра Кисельова збудувати у Коктебелі поблизу Тихої бухти яхтову марину, поле для гольфу та ще низку об'єктів для «залучення туристів»: «Тиха бухта не має бути просто пам'яткою природи. Взяти і просто відгородити її колючим дротом і нічого при цьому не робити – це неправильна позиція. Гольф – це елітарний різновид спорту, який дозволяє зберігати екологію. Можливо, у цьому питанні можна погодитись». Водночас, за словами Іоффе, у Коктебелі наявний комплекс давніх не вирішених проблем, пов'язаних з інженерною інфраструктурою, торгівлею у прибережній зоні та іншими сферами життя селища. Та й пропозиції Кисельова не викликали особливого ентузіазму в мешканців курортного селища.

Наприкінці серпня 2018 р., під час проведення фестивалю Koktebel Jazz Party (KJP), Дмитро Кисельов, який є його засновником, спільно з волонтерами та «головою адміністрації» Коктебеля Валентиною Прохоренко взяв участь у показовому суботнику в районі Тихої бухти. «Тут потрібен проект, який законсервує природу й ушляхетнить те, що є», – висловився він, принагідно акцентувавши на необхідності інформаційної підтримки волонтерського руху. Аналогічний захід відбувся під час наступного KJP за рік.

У жовтні 2018 р. у «прокуратури республіки Крим» повідомили про накладення дисциплінарного стягнення на «директора управління ООПТ» та притягнення до дисциплінарної відповідаль-

НА ЧАСІ

ності ще чотирьох «посадових осіб» за порушення при використанні території Тихої бухти. Як було зазначено, «природоохоронна прокуратура» відреагувала за результатами перевірки даних публікацій ЗМІ про порушення окупаційного законодавства у діяльності парку. «Встановлено, що на території парку організувалися табори та стоянки автотранспорту в місцях, не призначених для цих цілей, здійснювалися роздрібна торгівля, підхід і відхід від берега маломірних суден без відповідних погоджень, проїзд автотранспортних засобів поза встановленими маршрутами, мали місце порушення санітарно-епідеміологічних вимог», – зазначили у «відомстві», додавши, що «управління ООПТ» не вживало необхідних заходів для запобігання цим явищам.

Наприкінці осені 2018 р., саме напередодні передачі акваторії Тихої бухти ФСБ РФ, «управління ООПТ» відвідувало про початок розвитку рекреаційної інфраструктури у Тихій бухті. «Усе погоджено. Ми встановлюємо арку на в'їзді, сходи, що спускаються на пляж, будемо розміщувати дерев'яні альтанки, медико-рятувальні пости, тренажерний майданчик, пункти роздачі технічної води, контейнерні майданчики, декоративні огорожі. Якихось капітальних споруд не буде, тож ми не вважаємо, що порушуємо зовнішній вигляд бухти», – заявив «т.в.о. директо-

ра управління ООПТ» Антон Жаров, зазначивши, що про передачу акваторії бухти окупаційним силовикам дізнався з Інтернету.

На початку грудня 2018 р. стривожена громадськість повідомила про початок будівництва у Тихій бухті. Стало відомо, що на період з 20 листопада 2018 р. до 20 квітня 2019 р. було заплановано «благоустрій загальнодоступної пляжної території та місць відпочинку», який передбачав встановлення та спорудження 7 модулів для перевдягання, 4 пунктів роздачі технічної води, 3 рятувальних вишок, 1 основного та 5 допоміжних сходових спусків, спортивного майданчика площею у 100 кв. м, контейнерного майданчика на 10 контейнерів, 20 альтанок для відпочинку, 3 модульних медпунктів, декоративної арки та стели на вході, декоративних парканів. «Тиха бухта приваблює любителів природної краси саме тим, що в ній нічого створеного людиною, не враховуючи лінії електропередачі та доріг зі стежками. Її унікальність – у дикій красі приморських пейзажів, в усамітненості, у віддаленості від цивілізації. Сама природа встановила обмеження на тривале перебування тут – проблеми з водою та дровами. Люди, чия посада передбачає збереження природи, поки що не мають розуміння, у чому цінність бухти, якою її треба зберегти для майбутніх поколінь», – писали місцеві ЗМІ.

ФОТО З ВІДКРИТТЯ ДЖЕРЕЛ

«Тиха бухта приваблює любителів природної краси саме тим, що в ній нічого створеного людиною, не враховуючи лінії електропередачі та доріг зі стежками. Її унікальність – у дикій красі приморських пейзажів, в усамітненості, у віддаленості від цивілізації. Сама природа встановила обмеження на тривале перебування тут – проблеми з водою та дровами. Люди, чия посада передбачає збереження природи, поки що не мають розуміння, у чому цінність бухти, якою її треба зберегти для майбутніх поколінь», – писали місцеві ЗМІ.

У середині грудня Дмитро Кисельов реанімував свою пропозицію створення 60-гектарного поля для гольфу в Тихій бухті, цього разу заявивши, що це – «єдиний спосіб збереження її ландшафту від забудови багатопверхівками». Свій варіант «консервації» природного заповідника Кисельов вбачав у спорудженні кількох 1-2-поверхових будівель, в яких містилися б гольф-клуб, ресторан і готель – «або, можливо, 10 котеджів, які винаймаються як готельні номери». Чи не задля просування цих та інших «проєктів» було змінено «керівництво управління ООПТ»?

В середині лютого 2019 р. у кримському «міністерстві екології» оприлюднили плани з відкриття «офіційного» пляжу в межах Тихої бухти, на якому буде встановлено тіньові зони, лежачі та об'єкти громадського харчування. Попередні «роботи з благоустрою» викликали негативні відгуки людей, які вважають недоречним таке втручання в ООПТ. Того ж місяця у керченській «міжрайонній природоохоронній прокуратурі» заявили, що не виявили порушень у «впорядкуванні території Тихої бухти, яке провело «управління ООПТ»; перевірка проводилася за інформацією ЗМІ, котрі повідомляли про факти розміщення нестационарних торговельних об'єктів та будівництва капітальних споруд.

У квітні «заступниця міністра екології» Алла Архангель-

ська заявила, що до літа у Тихій бухті встановлять загорожу, 20 альтанок для відпочинку та спортивний майданчик, і назвала «необґрунтованими» критичні зауваження з цього приводу на адресу її «відомства». У травні «міністр екології» Геннадій Нараєв під час прес-конференції у Сімферополі відвідував про «приведення до ладу» території Тихої бухти. За його словами, площа всього парку становить 1508 га, при цьому суперечки найчастіше виникають за «незначний» (5 га) шматок пляжу, «куди раніше можна було під'їхати автівкою і де велася нестационарна торгівля». «Що заважає тим, хто волає про своє бажання первісної природи, гуляти на решті території? Встановлені там альтанки можна спокійно зняти й вивезти, вони нічого не порушують. Коли хтось каже про знищення червонокнижних дерев – не вірте, жодного вилучення рослинного світу не відбулося. Готовий разом із вами виїхати на територію, щоб ви оцінили умови, порівняли з тим, що було до 2014 року», – цинічно заявив «міністр».

Лячно навіть уявити, на що здатна піти влада держави-окупанта і її кримські маріонетки у своєму «перелицьованні» Криму, аби ніщо тут не нагадувало про те, «як було до 2014 року». Наочні приклади демонструються вже шостий рік.

«НЕПОТОПЛЮВАННИЙ» СЕВАСТОПОЛЬ

Літо в Криму – особливий період. Час, коли приморські міста і містечка в очікуванні туристів оживають від зимового сну і весняного оновлення, коли кримські сади і виноградники буквально ломляться від урожаїв, а тепле і ласкаве море манить своєю прохолодою у спекотний день. Кримчани називають цей період коротко і ясно – сезон, і в цьому слові поєднується все – і можливість відпочити для тих, хто весь рік працював у великих містах півострова, і можливість заробити для мешканців тих самих невеликих прибережних містечок. Так було завжди. До 2014 року...

ІГОР СВІТЛИЧАНИН

Після анексії Криму все різко змінилось. І туристів з грошима стало набагато менше, а отже, і заробітку для місцевих мешканців, і ціни на кримську садовину злетіли вгору, та й море щороку стає все менш ласкавим і... чистим. Цього року особливо «відзначився» Севастополь. Топ-темою літа 2019 тут стали закриті пляжі і викиди каналізацій у море, через які у півмільйонному Севастополі купатися, по суті, стало взагалі ніде. Однак місцева влада оригінально пояснила це «зростаючим навантаженням на старі каналізаційні очисні споруди, які виявились передбачено не готовими до напливу відпочивальників». Звучить так, ніби на півострів юрбою рушили туристи з усіх куточків планети.

Про те, що у воді найбруднішого пляжу Севастополя «Омеги» виявлено штамп холери, інформація з'явилась ще на початку липня, зокрема на севастопольському інформаційному сайті «Примечания». Причому, як зазначається у матеріалі, «тоді співрозмовники в Росспоживнагляді запевняли «Примечания», що купатися на пляжі абсолютно безпечно, оскільки виявлений штамп

ЕКОЛОГІЯ

«ДЫРЯВУЮ КАНАЛИЗАЦИЮ» В ГОЛУБОЙ БУХТЕ СЕВАСТОПОЛЯ ВИДНО ИЗ КОСМОСА

Пляжі Севастополя

є умовно-патогенним. До того ж повторні аналізи бактерію не виявили».

Через деякий час орган «уряду Республіки Крим» – інформгентство «Кримінформ» – опублікував спростування Росспоживнагляду по Криму і Севастополю, в якому фахівці відомства заявили про відсутність небезпечних інфекцій у морській воді біля берегів півострова. Таким чином у відомстві спростували інформацію про виявлення холери на пляжах Севастополя.

Однак у розпорядженні «Примечаний» опинився лист Росспоживнагляду від 2 серпня 2019 року на ім'я «т.в.о. губернатора» Михайла Развожаєва. У ньому, за інформацією редакції, «відомство просить міську владу заборонити купання на пляжах «Омега» і парку Перемоги в Севастополі, оскільки при відборі проб води в ході планового моніторингу згаданих пляжів ФГКУЗ «Протичумна станція Республіки Крим» були виділені холерні вібриони».

У документі повідомляється, що «про виділення експертизою штампів V. Cholerae O1 і V.

Cholerae non-O1 / non-O139 вже сповіщені оператори пляжів – ТОВ «Крим-Комфорт», ТОВ «Деві Крим» і департамент міського господарства Севастополя. Росспоживнагляд вимагає від них встановити джерела скидання стічних вод у море, а також розмістити інформаційні щити про заборону купання. Попереджати відпочивальників про небезпеку зараження пропонується за допомогою гучномовців».

За словами севастопольців, район Омеги завжди був дуже брудним, оскільки там постійно прориває каналізацію в районі новобудов. А природний ухил місцевості йде якраз у бік пляжу «Омега», і всі нечистоти стікають прямо в бухту.

На початку серпня стало відомо про викид нечистот у Голубій бухті Севастополя, який зафіксував навіть супутник. «Влада» Севастополя офіційно підтвердила прорив глибоководного каналізаційного колектора КОС «Південні», забруднення нечистотами від якого, за словами чиновників, відбувається протягом 16 років – з 2003 року.

«Після того, як у нас з'явилися знімки з супутника, ми провели обстеження за допомогою водолазів. На відстані 750 метрів і на глибині

Усе це відбувається через те, що каналізація в приморських містах заснована на принципі глибоководного викиду. Якщо система справна, то при виведенні на глибину близько 100 метрів, на мляву сірководневу зону Чорного моря, стоки наверх вже не піднімуться. Але труби давно продірявилися і течуть на мілководді, поруч з берегом.

35 метрів дійсно є прорив. Як з'ясувалося: в 2003 році тральщик тралом зачепив частину труби і стався зсув. Ми зараз готуємо заходи щодо ліквідації цієї ситуації», – заявив «виконувач обов'язків заступника губернатора» Севастополя Володимир Базаров.

Проте севастопольські вчені вкрай занепокоєні цією ситуацією. За словами заступника директора Морського гідрофізичного інституту РАН Антона Георга-Копулоса: «Це веде до дуже несприятливої екологічної обстановки в цьому районі. Тим більше, що трохи південніше розташовуються три особливо охоронювані природні території. Екологічні збитки, безумовно, значні. Акваторія навколо прориву аварійного – вона істотно гірше, в кілька разів, ніж така ж екологічна обстановка в Південній бухті Севастополя, яка відома як проблемна з екологічної точки зору акваторія».

Севастопольські вчені наголошують: потрібно не одне десятиліття, щоб район Голубої бухти оговтався від екологічної катастрофи. Для цього проблему аварійних скидів слід вирішувати негайно.

Однак проблема каналізаційних скидів для Севастополя не нова, пише сайт «Примечания». «Вже багато років скиди без очищення відбуваються в Балаклаві. У Любимівці така ж проблема – в декількох кілометрах вище за течією річки Бельбек, яка впадає в море, розташовано село Поворотне, де є кілька багатоквартирних будинків і немає каналізації. Всі стоки об'єднуються у вигрібну яму, яка поруч з невеликою річечкою. Якщо відходи життєдіяльності вчасно не прибирають, вони потрапляють у притоку Бельбека. А ще вище розташовується село Вір, де як мінімум дві п'ятиповер-

хівки без каналізації – тут все зливається прямо в річку. На пляжі Кришталевого через відсутність зливової каналізації бруд з набережної і вулиць, що розташовані трохи вище, разом з дощем стікається прямо в море. У Форосі вміст туалетів кількох багатоповерхівок тече прямо на пляж.

Усе це відбувається через те, що каналізація в приморських містах заснована на принципі глибоководного викиду. Якщо система справна, то при виведенні на глибину близько 100 метрів, на мляву сірководневу зону Чорного моря, стоки наверх вже не піднімуться. Але труби давно продірявилися і течуть на мілководді, поруч з берегом».

Звісно, що в усіх своїх бідах містятни з допомогою місцевих ЗМІ звинувачують, насамперед, Україну, бо «чверть століття з Криму вичавлювали все, не вкладаючи в його інфраструктуру. Тепер пошарпану часом радянську спадщину намагаються перетворити в перлину».

Однак якщо копнути глибше в ту радянську пору, то виявиться, що у повоєнному Севастополі, в період коли місто підпорядковувалося РРФСР, була практично відсутня каналізація. Лише у травні 1955 року, вже після передачі Криму разом із Севастополем до України, ввели в експлуатацію 7 км каналізаційної мережі зі станції перекачки, розташованої на Корабельній бухті, згодом провели і другу чергу каналізації. Каналізаційну систему в Інкермані також ввели в експлуатацію невдовзі після підпорядкування Криму Україні. А так звана «Северная сторона» взагалі не мала каналізаційної мережі, виготовлення технічної документації для неї завершили лише у 1958 році.

Ясна річ, можна дорікнути українській владі в незадовільному стані багатьох інфраструктурних об'єктів півострова, і каналізаційних систем у тому числі, однак проблеми ремонту й оновлення мереж водопостачання і каналізації покладаються повністю на місцеву владу, а не на центральну, чи не так? Тож, як це часто трапляється в сусідній державі, виникають два одвічні запитання: «Хто винен?» і «Що робити?». Й одразу на думку спадає, що відбудовувати півострів після окупантів буде саме Україна, як і 60 років тому.

РЕДАКЦІЯ ГАЗЕТИ «КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ» ПРОДОВЖУЄ ДРУКУВАТИ ЦИКЛ АВТОРСЬКИХ СТАТЕЙ НА ТЕМУ СУЧАСНОГО СТАНУ КУЛЬТУРНИХ ПАМ'ЯТОК У КРИМУ ТА НЕОБХІДНОСТІ НЕВІДКЛАДНОГО УХВАЛЕННЯ ДЕРЖАВНИМИ ПОЛІТИКАМИ НАШОЇ КРАЇНИ РІШЕНЬ ДЛЯ ЗАХИСТУ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ НА ОКУПОВАНІЙ ТЕРИТОРІЇ.

ЗАГРОЗИ ВТРАТИ ОБ'ЄКТА СВІТОВОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ СПАДЩИНИ «ХЕРСОНЕСУ ТАВРІЙСЬКОГО» ЯК НАСЛІДОК РОСІЙСЬКОЇ ОКУПАЦІЇ

НАГОЛОС

«Херсонес Таврійський» було включено до Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО 23 червня 2013 року на 37-й сесії Комітету всесвітньої спадщини ЮНЕСКО у Камбоджі. До списку була також внесена і хора – сільськогосподарська округа навколо Херсонесу. Рішення про включення було одностайним. Єдине зауваження стосувалося величезної православної церкви-новобудови у самому центрі Херсонеського городища, що, на думку деяких археологів, шкодить древній пам'ятці.

ЄВГЕН САМУХА,
КЕРІВНИК СЛУЖБИ МІЖНАРОДНИХ ЗВ'ЯЗКІВ ПРЕДСТАВНИЦТВА ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ В АР КРИМ

Херсонес став сьомим об'єктом в Україні, визнаним ООН з освіти, науки і культури світовою спадщиною, що містить видатні культурні та природні цінності. Дослідження руїн колишнього Херсонесу розпочато з 1827 р., а систематичні розкопки — з 1876 р. При розкопках виявлено залишки грецьких, римських і візантійських оборонних мурів, житлових кварталів, будинків з басейнами на дощову воду, лазень з різним устаткуванням, господарчих і ремісничих споруд; понад 50 християнських церков, терм, театру (на 3000 осіб) тощо. За мурами міста розкопано чимало поховань з багатим інвентарем.

Колекція музею формувалася понад сто років. На момент російської окупації Севастополя у 2014 р. в фондах заповідника налічувалося більше 200 тисяч предметів побуту, культурного і релігійного призначення, знайдених під час

ФОТО АНАТОЛІЯ КОВАЛЬСЬКОГО

Колекція музею форму-Валася понад сто років. На момент російської окупації Севастополя у 2014 р. в фондах заповідника налічувалося більше 200 тисяч предметів побуту, культурного і релігійного призначення, знайдених під час розкопок в околицях міста. Це – одна з найбагатших археологічних колекцій Європи.

розкопок в околицях міста. Це — одна з найбагатших археологічних колекцій Європи.

* * *

3 жовтня 2015 р. уряд РФ своїм розпорядженням вніс «Наці-

Фестиваль опери в Херсонесі, 2018р.

ональний заповідник «Херсонес Таврійський» у федеральну власність до «об'єктів культурної спадщини федерального значення, включених в Єдиний державний реєстр об'єктів культурної спадщини (пам'яток історії та культури) народів Російської Федерації», та перейменував на «федеральну державну бюджетну установу культури Державний історико-археологічний

музей-заповідник «Херсонес Таврійський». У розпорядженні зазначається, що Мінкультури Росії здійснюватиме функції та повноваження засновника установи і спільно з «Росмайном» і з «урядом Севастополя» має забезпе-

чити в установленому порядку «прийняття у власність РФ» майна, закріпленого за установою, що декларувалася РФ у 2014-2015 рр. як така, що перебуває у «власності міста Севастополя».

РФ намагалася інтегрувати «Херсонес Таврійський» в новий статус у світовий культурний простір. ЮНЕСКО не визнало російської юрисдикції об'єкта та офіційно припинило співробіт-

ництво з музеєм-заповідником на період тимчасової окупації Криму. Зрозумівши марність цих намагань, влада РФ вирішила на власний розсуд проводити археологічну, реставраційну і дослідницьку діяльність у Херсонесі, включаючи цінні знахідки у російські музейні фонди, та використовувати історичну пам'ятку у своїх інформаційно-пропагандистських цілях та для проведення розважальних заходів.

5 грудня 2015 р. президент РФ В. Путін підписав указ про внесення музею-заповідника «Херсонес Таврійський» до «особливо цінних об'єктів культурної спадщини народів РФ». Міністру культури РФ було доручено включити музей-заповідник у реєстр особливо цінних об'єктів культурної спадщини народів Росії, уряду РФ доручено забезпечити правові, фінансові та матеріальні умови діяльності федеральної державної бюджетної установи культури «Державний історико-археологічний музей-заповідник «Херсонес Таврійський» як особливо цінного об'єкта культурної спадщини народів РФ. Указ набув чинності з 1 січня 2016 року. 22 грудня 2015 р. «влада» анексованого Криму вивезла заставний

і пам'ятний камені Свято-Володимирського собору Херсонесу Таврійського в російське місто Владимир, до пам'ятника князю Володимирі і будівництва Собору.

У зв'язку з цим МЗС України, українські ЗМІ та громадські активісти висловили своє занепокоєння, адже фактично «Херсонес Таврійський» перетворюють з наукового на релігійний об'єкт. Відповідний аналітичний огляд Кримської правозахисної групи «Стан національного заповідника «Херсонес Таврійський» згідно з нормами та стандартами ЮНЕСКО» презентували 25 грудня 2015 р. у Києві. Проведений дистанційний моніторинг схилив експертів до того, що цю спадщину намагаються перетворити переважно на релігійний об'єкт.

* * *

Фахівці констатують нестабільну ситуацію: зміна керівництва, передача заповідника під юрисдикцію різних організацій, неможливість контролювати заповідник міжнародними інстанціями. Правозахисники також відзначають таку негативну тенденцію, як зміна російською владою призначення історико-археологічного комплексу. Так, на виконання вказівки президента РФ В. Путіна щодо перетворення Херсонесу на т. зв. «Мекку російського православ'я», де нібито почалось зміцнення централізованої російської держави, почалося будівництво для духівника В. Путіна – владика Тихона культурно-просвітницького «музею християнства», в його рамках окупантами незаконно здійсню-

ється масштабна реконструкція території заповідника.

Зокрема, вже встановлено малі архітектурні форми з сенсорними кіосками, зроблено оглядовий майданчик з панорамною інсталяцією та бетонний постамент під макет території Херсонесу, біля «вежі Зенона» будують нову прохідну. При цьому будматеріали складують безпосередньо на території давнього городища, будівельне сміття розкидається по всьому заповіднику, а будівельна техніка знищила трасування середньовічного храму, порушила культурний шар та елементи музеєфікації комплексу античних споруд.

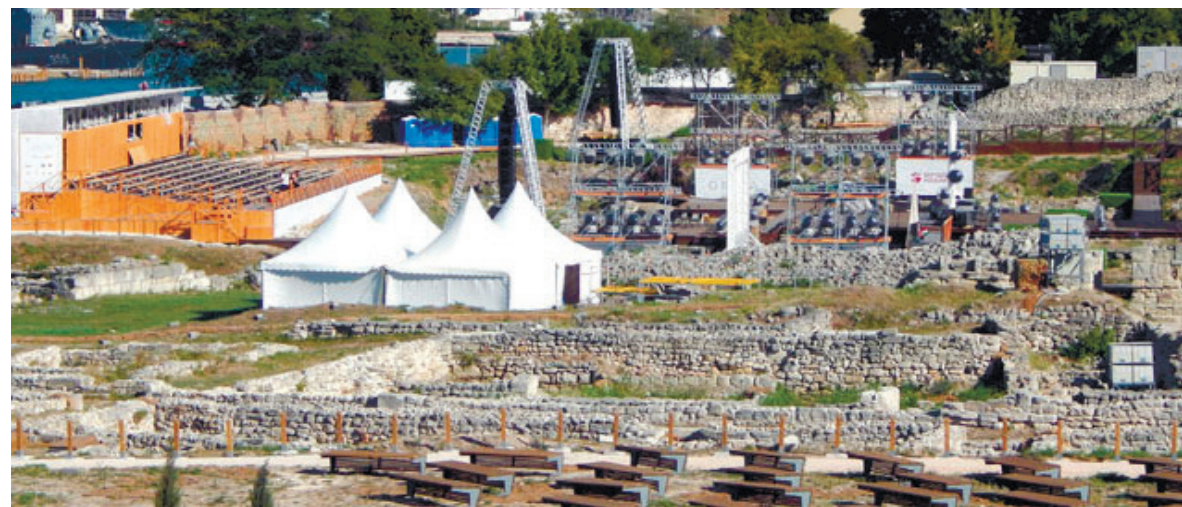
Фінансує нібито розвиток музею-заповідника, покращення його технічної оснащеності і благоустрою для проведення культурно-масових заходів, а фактично втрату унікальної історичної автентичності об'єкта всесвітньої спадщини російський Фонд «Моя історія», який уклав відповідну угоду з музеєм-заповідником «Херсонес Таврійський» за погодженням з Міністерством культури РФ.

Останніми кричущими фактами руйнівних дій російських окупантів стало проведення у 2018-2019 рр. т. зв. «міжнародного музичного фестивалю» «Опера в Херсонесі», для чого на територію заповідника було завезено 15 фур металоконструкцій та дизель-генераторну електростанцію, встановлено чотири сцени, три екрани, трибуну для глядачів за-

гальною вагою 500 тонн, світлове і звукове обладнання потужністю 50 кіловат. Все це було змонтовано безпосередньо на древніх руїнах та створило вкрай негативне антропогенне навантаження на пам'ятку ЮНЕСКО.

Під час підготовки до розважального заходу було викинуто як сміття середньовічні арокні

дені трьома особами: Беляєвим Леонідом Андрійовичем – провідним науковим співробітником Інституту археології Російської академії наук, Замжицькою Ольгою Михайлівною – керівником наукового відділу ФДУП «Центральні науково-реставраційні майстерні» та Свіріною Оленою Вікторівною – архітектором.

Фестиваль опери в Херсонесі, 2018р.

камені та античну колону, комунікації прокладалися на залишках археологічних об'єктів, будівництво велося там, де ще не завершено дослідницькі та реставраційні роботи, важка техніка рухалася по культурному шару та нерозкопаній частині городища.

За наявними даними, роботи з організації фестивалю «Опера в Херсонесі» велись окупаційною владою відповідно до Акта державної історико-культурної експертизи від 22.05.2018 р., прове-

дені трьома особами: Беляєвим Леонідом Андрійовичем – провідним науковим співробітником Інституту археології Російської академії наук, Замжицькою Ольгою Михайлівною – керівником наукового відділу ФДУП «Центральні науково-реставраційні майстерні» та Свіріною Оленою Вікторівною – архітектором.

часів України його не використовували, передали територію під археологічні дослідження. Кілька античних садиб там розкопано. Це – найкраще збережена, незабудована частина хори поліса Херсонесу Таврійського, завдяки якій об'єкт номіновано до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. На цьому майданчику збереглися посадки спеціально для танкових навчань, і немає гарантії, що Росія вирішить залишити цю землю заповіднику, а не використовувати її у військових цілях або під комерційну забудову.

Не краще йдуть справи і з хорою (садибами) Херсонесу, яка простягається на багато кілометрів і теж перебуває під охороною ЮНЕСКО. У квітні 2016 року російські військові закатали в бетон ділянку античної садиби на півострові Маяковий. Тепер там залитий бетоном котлован 250 на 250 метрів і 2 метри завглибшки. «Було складено акт про знищення античної садиби – об'єкта культурної спадщини федерального значення заповідника «Херсонес Таврійський», – повідомив тоді «начальник управління охорони об'єктів культурної спадщини» Денис Проценко. Взимку 2018 року під ківш бульдозера потрапила антична садиба III століття.

Під час підготовки до розважального заходу було викинуто як сміття середньовічні арокні камені та античну колону, комунікації прокладалися на залишках археологічних об'єктів, будівництво велося там, де ще не завершено дослідницькі та реставраційні роботи. Важка техніка рухалася по культурному шару та нерозкопаній частині городища.

дів щодо консервації та стабілізації найбільш вразливої частини видимих археологічних залишків для запобігання їх руйнуванню і зникненню». Як повідомляється, тільки на проект берегоукріплення Херсонесу витратять 200 млн рублів. А самі роботи, за попередніми розрахунками фахівців, можуть обійтися в 4 млрд рублів.

13 квітня 2018 р. виконавча рада ЮНЕСКО ухвалила рішення про направлення до окупованого Криму моніторингової місії, яка буде боротися зі знищенням Росією історичної спадщини кримськотатарського народу і півострова в цілому. У жовтні 2018 р. у Парижі на 205-й сесії Виконавчої ради ЮНЕСКО було розглянуто доповідь Генерального директора, в якій констатується відсутність можливості для України доступу до своїх об'єктів культурної спадщини, історичних та архітектурних пам'яток, музеїв, біосферних резерватів, наукових центрів тощо. Фіксуються факти незаконних археологічних розкопок, вивезення культурних цінностей з території Криму. У документі наголошується на необхідності налагодження ефективного моніторингового механізму ситуації в окупованому Криму та повідомляється про консультації між Україною та Секретаріатом ЮНЕСКО щодо формату запровадження прямого моніторингу у сфері компетенції Організації.

На цьому місці планувалося побудувати фондосховище археологічного музею-заповідника «Херсонес Таврійський».

Крім того, майже 70% периметра стародавнього міста припадає саме на морський берег, і вже готується проект з берегоукріплення Херсонесу. При цьому керівництво музею вирішило виконати рекомендації профільного комітету всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, що були надані ще в 2013 році: «Негайно вжити захо-

**УКРАЇНСЬКИЙ
КУЛЬТУРНИЙ
ФОНД**

За сприяння
Українського
культурного фонду

ПРЕТЕНЗІЇ УРЯДІВ УКРАЇНИ НА КРИМ

Після того, як 1 травня 1918 р. Німеччина остаточно зайняла півострів, постало питання про те, якій державі мусить належати Крим. На політичній арені було вдосталь різноманітних сил, що претендували на першість у вирішенні цього питання. Кожна з них по-своєму дивилася на кримських татар та їхнє місце у політичному житті.

ТЕТЯНА БИКОВА,
К.І.Н., НАУКОВИЙ СПІВРОБІТНИК ІНСТИТУТУ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ НАН УКРАЇНИ

Від травня 1918 р. до червня 1919 р. на півострові існували два склади Кримського крайового уряду. Проте реальну владу мали військові сили, які керували діяльністю цих урядів. Діяльність першого уряду (до осені 1918 р.), за спиною якого стояли німецькі війська, примітна перш за все намаганням створити на півострові самостійну державу. Щодо дій другого крайового уряду, який спирався на війська Антанти й Добровольчої армії, то він, на відміну від першого, підтримував ідею створення «єдиної та неподільної» Росії. Осібно в цьому процесі стояли кримськотатарські та українські рухи.

Після жовтневого перевороту керівники Центральної Ради були змушені змінювати власні пріоритети. Федералістська налаштованість, що панувала серед більшої частини українських політичних діячів, мусила зазнати кардинальних змін. Спочатку серед представників українського національного уряду з'явилась думка про створення з різних організаційних утворень, які виникли на терені колишньої Російської імперії, федеративного союзу. Так, у бесіді між М. Поршем та С. Петлюрою, що відбулася 20 грудня 1917 р., порушувалося питання про необхідність створення «загальнодержавної влади спільними зусиллями Народної Ради, Генерального секретаріату, урядів Сибіру, Молдавії, Криму, Південно-Східного союзу і т.д.». Ці пропозиції були надісла-

ЯК ЦЕ БУЛО...

Голова уряду УНР Всеволод Голубович. Обстоював приналежність Криму до України. Фото з газети «Відродження» (Київ, число 10 від 7 квітня 1918 року).

Джерело – <https://uain.press>

ні до більшовицької Ради народних комісарів, але остання на цю пропозицію «не вважала за необхідне навіть відповісти»¹.

Перебіг російсько-української війни призвів до цілковитої зміни у ставленні керівників УНР до радянської Росії і визначенні власного місця серед уламків колишньої імперії. Федералісти стали незалежниками. Центральна Рада змінила ставлення до Криму в питанні його політичної приналежності. 14 лютого 1918 р. на засіданні Ради народних міністрів УНР було ухвалено рішення погодитися на підписання миру з Росією лише за умови, що «Крим зостається під впливом України» та «весь флот (також і торговельний) на Чорному морі належить тільки Україні»².

Після підписання урядом УНР 9 лютого 1918 р. Брестського миру з країнами Четверного союзу українська державність отримала статус існування де-юре. Кримський історик А. Іванець підкреслював: «...після проголошення самостійності УНР займає в кримському питанні прагматичну позицію – вона намагається включити в свій склад Севастополь, проголосити українським Чорноморський флот, а на решті території мала бути проголошена держава під протекторатом України»³.

Плани уряду УНР щодо Криму не збігалися не лише з планами її ворога – радянської Росії, а й з планами Німеччини, яка також бажала підпорядкувати півострів собі. У березні 1918 р. імперський міністр закордонних справ Г. Буше на запитання щодо кордо-

нів УНР зазначив, що до неї належить Таврійська губернія без Криму⁴.

Начальник австрійського генерального штабу окупаційних військ в Україні генерал-лейтенант А. Арц у донесенні міністру закордонних справ Австрії С. Буріану писав: «...Головні інтереси Німеччини спрямовані через Україну та Крим до Індії. ...Шлях на Схід йде через Київ, Катеринослав та Севастополь, звідки починається морське сполучення на Батум та Трапезунд. На мою думку, німці для цієї мети мають намір залишити за собою Крим як свою колонію або в якійсь іншій формі. Вони ніколи вже не випустять зі своїх рук цінного Кримського півострова. Крім того, аби повністю використати цей шлях, їм необхідно володіти залізничною магістраллю або встановити на ній свій панівний вплив. Оскільки постачання на цю магістраль та Чорне море вугілля з Німеччини неможливе, то їй необхідно заволодіти найбільш значними шахтами Донбасу»⁵.

Наприкінці квітня 1918 р., коли більшовицька Республіка Тавриди завершила своє існування, панівне становище на півострові зайняли німецькі війська. Зайняття Кримського півострова здійснювалося спільно українсько-німецькими військами. Але одразу ж після цього німецьке командування наказало українським військам покинути Крим.

Це розпорядження, до речі, викликало велике невдоволення з боку місцевого населення. Сотник Б. Монкевич писав: «...місцеве населення весь час виявля-

ло свої симпатії українському війську, прохало залишитися, не покидати Криму й обіцяло на випадок боротьби стати на бік Запоріжців. Такі пропозиції приходили не тільки від українського населення, а й від татарського. Навіть робітники прислали делегацію, яка заявила, що вони вже готуються до збройної боротьби. Татари – так ті просто просили розпочинати збройну боротьбу, бо Німці, мовляв, не мали права на їхній землі пред'являти таких вимог українському війську»⁶.

Водночас німецькі політики не поспішали ставити остаточну крапку на намаганнях УНР приєднати Крим до себе. Німеччина побоювалася надто рано виявити ставлення до Центральної Ради, адже це могло б поставити під загрозу українські харчові та сировинні поставки, конче потрібні Німеччині та Австро-Угорщині, щоб продовжувати війну з державами Антанти⁷. Таке маневрування дозволило уряду УНР наполягати на врегулюванні своїх територіальних суперечностей з радянською Росією і надалі вимагати приєднання Криму.

Османська імперія також висувала претензії на Крим. Турки намагалися використати події громадянської війни, щоб прибрати Крим під власний протекторат. Для цього використовувався лозунг татарської самостійності⁸.

Тим часом Раднарком вирішив створити в Криму радянську республіку й відокремити півострів як від України, так і від Османської імперії. Ще під час існування Республіки Тавриди, 17 квітня 1918 р., у Севастополі відбулося делегатське зібрання представників берегових та судових частин майстерень, під час якого член Центрофлоту Ермолін сказав: «...Від турецького командування була одержана телеграма, що відновлення війни на Чорному морі не входить до інтересів германо-турок. На цю телеграму ми не відповіли, тому що становище у нас не з'ясоване, будемо ми воювати чи ні»⁹.

На початку квітня 1918 р. А. Слуцький просив московських керівників підтвердити той факт, що «Крим до України не відходить». У відповідь народний комісар у справах національностей Й. Сталін телеграфував, що чути про те, що Крим відходить до

Перебіг російсько-української війни призвів до цілковитої зміни у ставленні керівників УНР до радянської Росії і визначенні власного місця серед уламків колишньої імперії. Федералісти стали незалежниками. Центральна Рада змінила ставлення до Криму в питанні його політичної приналежності. 14 лютого 1918 р. на засіданні Ради народних міністрів УНР було ухвалено рішення погодитися на підписання миру з Росією лише за умови, що «Крим зостається під впливом України» та «весь флот (також і торговельний) на Чорному морі належить тільки Україні».

України, неправдиві, адже «згідно з документом, який ми маємо, ані німецький уряд, ані Київ на Крим не претендують, беруть лише материкову частину Таврійської губернії»¹⁰.

Далі буде...

1 Центральный державный архив громадських об'єднань України (далі – ЦДАГО України). – Ф. 57. – Оп. 2. – Спр. 76. – Арк. 10-11.

2 Цит. за кн.: Сергієв В. Український Крим. – К., 2001. – С. 80.

3 Іванець А. Кримський вектор політики гетьмана Скоропадського: новий підхід чи наслідування Центральної Ради // Гетьман Павло Скоропадський і Українська Держава 1918 року. Науковий збірник. – К., 1998. – С. 239.

4 Крымско-татарское национальное движение в 1917-1921 гг. Документы. // Вопросы развития Крыма (научно-практический дискуссионно-аналитический сборник). – Вып. 3. – Симферополь, 1996. – С. 35.

5 Вольфсон Б. Изгнание германских оккупантов из Крыма. – Симферополь, 1939. – С. 7-8.

6 Монкевич Б. Похід Болбочана на Крим: Спогади сотника Армії УНР та його бойових побратимів / Р.М. Коваль. Бібліотека Історичного клубу «Холодний Яр». – К., 2014. – С. 137. Тут і надалі при цитуванні споминів Б. Монкевича зберігається авторська орфографія.

7 Більш докладно див.: Пригуляк П.П. Економічний договір УНР з Німеччиною та Австро-Угорщиною 1918 р. // Український історичний журнал. – 1997. – № 1. – С. 62-72.

8 Державний архів Автономної Республіки Крим (далі – ДААРК). – Ф.-П.150. – Оп. 1. – Спр. 776. – Арк. 14-15.

9 Там само. – Спр. 45. – Арк. 121-121 зв.

10 Цит. за кн.: Зарубин А.Г., Зарубин В.Г. Без победителей. Из истории гражданской войны в Крыму. – Симферополь, 2008. – С. 353.

ПРОКІП САПСАЙ ТА ЙОГО ХОР У ЯЛТІ

Прокіп Сапсай

Хор Сапсая, Ялта, 1923р.

На збереженому фотознімку хору-драмгуртка, зробленому 7 листопада 1923 року, лише 36 гуртківців. Але, за свідченнями його учасниці Дори Масюткіної, у хорі Сапсая було понад 60 митців. До його складу, крім українців Ялти, входили люди інших національностей.

НАШ АРХІВ

«Де тільки не був, скрізь створював хори» – так писав журнал «Музика» 1925 року про Прокопа Миновича Сапсая, видатного діяча тогочасної української культури, творчість якого по крихітках відновлюємо в нашій історичній пам'яті. Він був людиною унікальних обдарувань – хоровий диригент, співак-тенор, режисер, актор, композитор, скрипаль, піаніст, громадський діяч – і залишив помітний слід в культурному житті Криму.

ОЛЕКСІЙ НИРКО,
ЗАСЛУЖЕНИЙ ПРАЦІВНИК
КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ, М. ЯЛТА

Народився 10 березня 1886 року в селі Кобилячок на Полтавщині. Підпласком у громадській череді навчився грати на сопілці, а в дворічній вчительській школі в селі Харківці – на скрипці та фортепіано, оволодів азами диригентського мистецтва. Там же згодом викладав і вів свій перший учнівський хор. Але за участь у революційних подіях 1905 року був позбавлений посади вчителя. Рятуючись від переслідувань, Прокіп Сапсай, за давньою традицією своїх непокірних предків, утікає до вільного козацького

краю – на Кубань. В Армавірі вчителює, створює хор, працює в театрі. Тут він зустрів свою майбутню дружину.

З 1909 року П. Сапсай – у Москві, де вчиться в консерваторії, бере участь в українському музично-драматичному гуртку «Кобзар», дружить з Ф. Шаляпіним і Л. Собіновим. У 1914 році, отримавши диплом, повертається на Кубань до родини. Але невдовзі від туберкульозу вмирає кохана дружина, залишивши йому двох діток-близнюків.

Перша світова війна закинула його ополченцем на Кавказ – спочатку в Карс, пізніше – в Тифліс, де він керував військовими хорами.

Революція 1917 року сприяла поверненню в Україну. Прокіп Сапсай переїздить у Кременчук, де започатковує дитячу музичну школу, організовує державну окружну хорову капелу імені М. Лисенка, створює «Першу мандрівну селянську трупу» – професійний пересувний драмтеатр з декоративно-художньою майстернею і театральнопрокатним складом. Для забезпечення професійних та самодіяльних колективів нотною літературою музичних навчальних закладів невгамовний Прокіп Минович відкриває нотну печатню. У цей час, перебуваючи на вершині своєї композиторської діяльності і на фоні загальног творчого піднесення, П. Сапсай створює кращі пісні та інтенсивно обробляє українські народні. Готує їх до публікації.

Але цьому намірові так і не судилося збутися: прогресуючий ту-

беркулез прикував П. Сапсая до ліжка. А згодом час безпощадно знищив його рукописи...

Сестра Олександра Минівна за порадою лікарів перевезла лежачого брата в Ялту.

Після лікування в протитуберкульозному диспансері П. Сапсай отримав в Ялті на вул. Басейній, 10 комунальну кімнату, яка швидко перетворилася на творчу вітальню для музик-аматорів і репетиційну – для його учнів-співаків.

Одужавши, Прокіп Минович влаштувався на роботу в профспілковий клуб вантажників. Тут і створює прославлений згодом Український хор-драмтеатр.

У хорі-драмтеатрі П. М. Сапсая аматори поєднували заняття хором і артистичним мистецтвом. Але 1922 року змішаний колектив перетворюється на «українську трупу» – професійний музично-драматичний театр, який очолив спеціально запрошений з Олександрії молодий режисер Павло Делявський. У трупі Прокіп Минович режисує оперні вистави, виступив як актор-співак, керує хором.

Працюючи при Ялтинській держфілармонії, Прокіп Сапсай згодом формує професійний камерний хор, який став відомим на ПБК як прославлений «Хор Сапсая». Хор набуває адміністратора, свій транспорт – автомобіль від філармонії. Маючи високохудожню програму, колектив обслуговував концертами в основному оздоровниці Південнобережжя.

На збереженому фотознімку хору-драмгуртка, зробленому 7 листопада 1923 року, лише 36 гуртківців. Але, за свідченнями його учасниці Дори Масюткіної, у хорі Сапсая було понад 60 митців. До його складу, крім українців Ялти, входили люди інших національностей. «Колектив був численним і дружним», – згадував відомий ялтинський бандурист та актор В. Р. Шалений-Шуер. Ось лише деякі імена його учасників: Максим Мавродій, Яким Малюженко, Борис Радченко, Антоніна Ротач, Марія Сидорчук, Катерина Харченко, Олександр Черпаков, Клавдія Шклянюк. Встановлено імена 25 учасників колективу.

Репертуар хору відзначався багатством і свіжістю. Майже на кожну репетицію П. Сапсай приносив нові твори – власні або обробки народних пісень. За спогадами хористки В. Афоніної, «Італійський революційний марш» і татарська жаргівлива народна пісня «Йокшик менорет» виконувались мовою оригіналу, причому неодмінно на «біс».

Рідною українською мовою Прокіп Минович володів так же досконало, як і музичним мистецтвом. Любив жартувати, прекрасно знав фольклор, вважав, що поговорки – це народна філософія. Можливо, саме завдяки цьому ніколи не підпадав духом, мужньо протистояв хворобі, життєвим незгодам.

Українська мова і звичаї були у великій пошані серед хористів і акторів. З великою любов'ю вони вишивали українські народні костюми, мали їх по декілька і дуже ними пишалися. Драмколектив часто переживав утруднення через брак відповідної літератури українською мовою, випуск якої за революційних часів був вкрай обмеженим. Тому «Громада українців Південного берега Криму», заснована 10 квітня 1917 року, організу-

вала українську бібліотеку в приміщенні чоловічої гімназії (тепер НДІ «Магарач»). Навіть зберігся ряд книг бібліотеки з круглим штампем: «Печатка Ялтинської української громади».

Крім базового клубу імені III Інтернаціоналу (пізніше перейменованого в клуб ім. Комінтерну) і санаторіїв Південнобережжя, хор Сапсая часто виступав на загальнономіських урочистостях, на щорічних святах у зв'язку з шануванням Т. Шевченка і С. Руданського, в тому числі і на могилі останнього на старому Масандрівському цвинтарі. Хор Сапсая зазвичай давав концерти на два відділення, включаючи в програми не лише хорові твори, в тому числі і в супроводі фортепіано, а й народні танки, уривки з українських класичних опер і навіть цілі спектаклі, в яких чимало ролей виконав Прокіп Минович.

Помер Прокіп Сапсай 16 вересня 1929 року. Попрощатися з ним прийшло безліч людей. Домовину з покійним чоловіком та хлопці несли на руках з вулиці Басейної аж на міський цвинтар. У місті, як згадують очевидці, так до цього часу нікого не ховали – згідно з його волею, не з духовим оркестром, а з хором співом. Всі присутні підхоплювали улюблений П. Сапсаєм «Заповіт» Т. Шевченка...

Давно немає художника, але його починання не щезають. Досі працює музична школа в Кременчуці (на жаль, не названа його іменем). У Ялті є народна капела бандуристок ім. С. Руданського, яка продовжує традиції народного мистецтва, сприйняті від хору Сапсая. Пам'ять про Прокопа Миновича Сапсая та його благородну діяльність живе.

Подано зі скороченнями

«Кримська світлиця»,
№103-105 Від 28.09.2001р.

МАЙСТЕРНЯ СЛОВА

СИЛА МИСТЕЦТВА

Маріанна Малина не потребує того, щоб представляти її нашим постійним читачам. «Світлиця» друкувала її прозу, вірші, євпаторійська українська письменниця розповідала про себе в інтерв'ю на початку 2017 року. Оповідання, що публікується сьогодні, було написане ще десять років тому. На жаль, воно і досі лишається актуальним.

МАРІАННА МАЛИНА

— Юр, — сказала Дашенька, — давай поїдемо кафе, я устала.

— Добре, — згодився Юрко.

Вони звернули з Хрещатика, ще трохи пройшли і побачили маленьку затишну кав'ярню під назвою «Цукерня». Вона виглядала, як будиночок Барбі: оздоблена рожевою вивіскою та критим майданчиком. Дашенька любила такі місця. А солодощі, взагалі, були її слабкістю, тому вона ніжно глянула на Юрка, ясно всмінулася і, не роздумуючи, потягнула його всередину.

Це був справжній рай для ласолубців. У Дашеньки розбігалися очі. Нарешті вона тицьнула пальчиком на тістечко у формі

сердечка, залитого шоколадом, яким гордо плив марципановий білий лебідь:

— Хочу его!

— Гаразд, сонечко, — відповів Юрко і зробив замовлення.

— Давай вийдем на вулицю, там — не так душно, — прищурилася Дашенька, обводячи поглядом вщерть заповнене приміщення: люди її дратували.

— Як скажеш, моя ясочко.

Тим часом до столика підійшла офіціантка, тримаючи в руках тацю з кавою та тістечками. Через хвилину все замовлене вже стояло на столику. І Дашенька із задоволенням підсунула до себе ближче тістечко, прикрашене білим лебедем, та з насолодою втягнула носом повітря, в якому розливався неперевершений запах свіжесвареної кави.

— Дякую! — кивнув офіціантці Юрко та трохи розчарованим поглядом зміряв мізерне тістечко. «Кажетца, он не очень любіт сладості», — згадала Дашенька, але думати про це їй було ніколи і вона, нашвидку промовивши на московський манер, — Спа-а-а-сібо! — відломилася марципанове крильце від лебеда і поклала його собі до рота, заплющивши очі від задоволення.

— Будь ласка! — чемно мотнула головою у відповідь офіціантка.

Юрко швидко впорався зі своїм тістечком і було видно, що йому такого «перекусу» трохи замало. Дашенька не квапилася. Підвіваючи виделкою останній шматочок шоколаду з блюдця вона мрійливо задивилася на Юрка. Він був такий милий... Хоч їй трохи дратувала його зачіска за останньою модою: виголена голова та звисаючий хохол, який він старанно відрощував.

Дашенька відкинулася на спинку стільчика, повільно допиваючи каву. Юрко посміхнувся їй куточками рота та теплими карими очима.

ФОТО З ВІДКРИТІХ ДЖЕРЕЛ

— Пайдем ко мне, я тебя пакармлю... — звабливо проводячи пальчиком по вінцях чашки, запропонувала Дашенька.

Юрко не заперечував.

Дашенька була неабиякою господинею. Вона швидко заходила накривати на стіл. Спочатку на столі перед Юрком вона поставила тарілку борщу. Борщ червонів скалочками жиру і в ньому було все, що треба: і два види м'яса, і квасоля, і дрібно порізана петрушка з укропчиком. До тарілки Дашенька з гідністю поклала повну з верхом ложку сметани, яка спочатку контрастно біліла на червоному тлі, неквапно обертаючись спіральною галактикою, а потім потроху змішалася з борщем, утворивши приємний оку рожевий колір.

Тим часом Дашенька витягла з духовки й поставила поряд ще й пампушки зі світло-коричневою хрусткою скоринкою та звабливим запахом часнику.

Вона помітила, як Юрко потягнув носом, мабуть, йому теж захотілося заплющити від задоволення очі, але його рука натомість рефлекторно потянулася за пультом. Дашенька, побачивши цей жест, поблажливо усмінулася.

Екран, зручно розташований в кутку на рівні очей, засвітився черговими українськими новинами. Був якийсь репортаж із Ро-

сії. Через мить вона, мило скрипивши ротика, попросила:

— Виключі его, — бо їй завжди нудило від українських передач, — включі лучче музичку...

Юрко перевів погляд на борщ, пампушки. Потім на тарілку з варениками, яку Дашенька підсунула йому під ніс, і на яких вже плавився великий кусень масла, ніжно розтікаючись жовтими струмочками. Ковтнув слину, зітхнув та перемкнув на MTV.

Після обіду Дашенька потягнула Юрка до спальні.

— Снімі его... — палко попросила вона його, вказуючи пальчиком на сорочку. Юрко з готовністю зняв. Дашенька навіть затримала подих: без вишиванки він виглядав значно привабливіше.

На ранок Дашенька тихенько перелізла через сплячого Юрка, накинула халатика та попрямувала до кухні. Вона хотіла приготувати каву.

Тихенько ввімкнула телевизор. Її кабельне телебачення транслювало всі її улюблені канали. Показували новини. Репортаж з України. Ставлячи на плиту турку з кавою, Дашенька краєм ока побачила на екрані центр Хрещатика зі щент розбитою дорогою, розтрощеними вітринами магазинів і горами сміття, що валялося великими живописними кучугурами. Вона повернула голову й уважніше

привидилася до телевизора. Там показували, що між кучугурами вів легенький вітерець і красиво гнав вулицею численні целофанові пакети. Деінде по дорозі росли густі кущі папороті та виднілися калюжі невеликих покритих ряскою боліт, з яких хижо виглядали невідомі зубаті істоти.

Але через мить і екран, і її увагу заповнили обличчя молодого білявого хлопця з блакитними очима. Його штовхали в спину автоматами люди, схожі на воєнків УПА. На їхніх кашкетах зразка Другої світової красувався тризуб.

Голос за кадром схвильовано, захлинаючись від обурення, коментував: «...На фоні продовжуючоїся екологічної катастрофи і затянутого економічного хаосу на Україні по-прежнему угнетають русскоязычное население, растут случаи проявления махрового национализма и повсюду преследуются этнические русские!».

У хлопця був нескорений, повний презирства погляд, роздирта біла сорочка-косоворотка та цівочка крові в кутку рота.

У Дашеньки стисло горло і на очах виступили сльози.

Потім показали потріскані колони біля МЗС, що густо поросли тропічними ліанами. Над ними, плавно розмахуючи крилами, пролетів птеродактиль.

А білявого хлопця, штовхаючи в спину, повели далі.

Дашенька втерла сльозу.

Вона мовчки доварила каву, налила у дві чашки та поставила їх на тацю. Понесла до спальні. Там Дашенька акуратно поставила тацю на журнальний столик і присіла на край ліжка. Вона дивилася на Юрка, який мирно посапував, і з гіркою думала: «А он і не замечает, как мне тяжело живётся в этой стране»...

Подано зі скороченнями

Сторінку підготував
Валерій Верховський

У НАСТУПНОМУ ЧИСЛІ «КРИМСЬКОЇ СВІТЛИЦІ»

«ПРИЇХАВ ПУТІН – СТАЛО ГІРШЕ»: ЯК ВІДБУВСЯ ЧЕРГОВИЙ ДЖАЗОВИЙ ФЕСТИВАЛЬ У КОКТЕБЕЛІ

23 серпня цього року голова організаційного комітету міжнародного музичного фестивалю Koktebel Jazz Party (KJP), генеральний директор міжнародної інформагенції «Россия сегодня», сумнозвісний путінський пропагандист Дмитро Кисельов спільно з «главою республіки Крим» Сергієм Аксьоновим урочисто відкрив у Коктебелі XVII сезон джазу. Кисельов назвав фестиваль «символом відкритості Росії для всього світу», який «показує абсурдність усього того, що відбувається зараз у світі щодо Росії».

При цьому він заявив, що проводить захід «з великою вірою у те, що коли-небудь електрики у розетці вистачить, оскільки зараз їй бракує – ми її виробляємо, привозячи солярку з Москви»...

ГАЗЕТА «КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ»

Всеукраїнська літературно-художня і публіцистична газета
Свідчення про державну реєстрацію КВ № 23715-13555Р від 06.02.2019 р.

Засновники

Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка
Громадська організація «Кримський центр ділового та культурного співробітництва «Український дім»

Адреса редакції
03040, м. Київ,
вул. Васильківська, 1;
тел.: +38 (044) 498-23-65

Видавець

ТОВ «Видавничий дім
«Українська культура»
Директор
В'ячеслав ЮРЧЕНКО
Головний редактор
Андрій ШЕКУН
Дизайн та верстка
В'ячеслав ЮРЧЕНКО

Поліграфічний комбінат
ТОВ «Типографія «Від "А" до "Я"»
м. Київ, вул. Колекторна, 38/40
тел.: (044) 563-18-04, 562-28-51
Розповсюдження і реклама
тел.: +38 (044) 498-23-64

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів несуть автори.
Рукописи не рецензуються і не повертаються.
Редакція залишає за собою право скорочувати публікації і виправляти мову.
Зміст газети поширюється на умовах ліцензії СС ВУ 3.0, якщо відсутні інші вказівки.

Передплата на газету
Передплатна ціна на 2019 р.:
на 6 місяців – 153,56 грн.
на рік – 304,52 грн.

У передплатній ціні враховано вартість доставки до вашої поштової скриньки і вартість оформлення абонемента.

Передплатний індекс

90269

Наклад 1000 прим.
Ціна договірною

